

KAM SE PODĚLI VŠICHNI SEKÁČI?

PETER VIDO

Nedávno jsem se probudil a v živé paměti jsem měl sen. Šel jsem do kuchyně ke stolu a poznačil si z něho pár detailů. Všiml jsem si, že je skoro půlnoc...

Byl jsem se Lvem Nikolajevičem Tolstým na veliké louce. Sekali jsme spolu – naše kosa jedna s druhou ukrájaly trávu ve stejném rytmu. Uvnitř jsem měl ten povznášející pocit, který mívám, když si představím scénu senoseče popsané v 5. kapitole Anny Kareninové; a přesto si vzpomínám, že jsem se divil, kamže se poděli ostatní sekáči... (1) Jeli-kož nyní je ještě čas jednat!

Během uplynulých dvanácti let mého usilování o obnovu používání kosa v širším měřítku jsem znova a znova neustále kladl obdobnou otázku mnoha jednotlivcům a organizacím. S odpovědí stále „vlající někde ve větru“ (blowing in the wind – narážka na píseň Boba Dylana, pozn. překl.) mohu pouze spekulovat o tom, proč nás v tomto ohledu stále rostoucí ekologická krize samotná již nedohnala k jednání. Regeneračního potenciálu kosa si nevšimla do větší míry dokonce ani alternativní intelektuální centra.

Jedním z důvodů je možná naše trvajících obsese stále složitějšími technologickými řešeními pro téměř vše, čeho se kdysi dosahovalo lidskýma rukama. Používat nástroj s historií tvající 2 500 let se může zdát být příliš primitivní volbou pro „realitu“ dvacátého prvního století. Kromě toho – představuje to manuální práci a něco potu, čemuž se obojímu rozvinuté kultury snaží vyhnout.

Z těch relativně málo ekologicky uvědomělých občanů, kteří se vzpírají pojímům hlavního proudu společnosti a jež se rozhodli používat k sečení trávy kosu, mnozí stále neuspívají, a to pro pouhou neschopnost udržovat ji dostatečně ostrou. Přes všechno to školení, kterého se dostalo posledním generacím, jsou fyzikální vlastnosti ostří kosa či jejích základní užití při broušení mnohem méně známé, než kdysi běžně bývaly. Bohužel tupé ostří dělá z tohoto potenciálně úžasného nástroje zdroj dřiny. S takovou údržbou ostří, které se dnes dostává průměrnému kuchyňskému noži, zde prostě nepochodíme. Ostří kosa je určitým způsobem příbuzné rovné holičské břitvě, a sice v tom, že dochází k „proměně tvaru“ (jako by v tom byly čáry) z ostřejšího na relativně tupý za několik minut intenzivního používání! To se však zdá být zcela podivné současnému majitelům sekaček, kteří si možná (nebo snad i ne) dávají ostří nabrousit v opravně, kdykoliv tam sekačku dávají k seřízení.

Udržovat kosu „břitkou, že by tančila“ znamená, že během práce v terénu ji vždy po několika minutách po dobu několika vteřin brouskem „pohládíme“ a dále po několika hodinách používání ji znova naklepeme (což obvykle činíme doma).

Pravděpodobně překvapím ty, kteří jsou zaměřeni na výkonnost, když tvrdím, že považují tyto nezbytnosti spíše za požehnání než za prokletí. Tato „otrava“ je víc než vykompenzována rolí kosa jakožto mého učitele – neustále mě upomínajícího na to, do jaké míry jsem zodpovědný za to, jak prožívám svůj život. Časté znovuvytváření dokonalého ostří je jako opětovné vyrábění nového nástroje. Požitek a účinnost sečení je následně ve velmi přímé vazbě

na mou schopnost brousit. Jestliže já konal dobře, kosa bude také spolupracovat.

Není zde prostor pro podvádění; celá „věda“ je zvládnuta jedním či dvěma tahy. Jen už z tohoto dů-

vodu bych na mou duši nechtěl kosu, která by dobře sekala třeba celý den, aniž bych musel jejímu ostří věnovat pozornost. Kromě toho když se to člověk jednou naučí, broušení kosa se stane příjemným úkolem: plynulý pohyb vytváří určitou hudbu pro hospodářovu duši. Často brousím se zavřenýma očima a naslouchám konverzaci brousku s ostřím, jak se jejich částice slučují a vzájemně na sebe působí...

Pravidelně prováděné naklepání, pokud možno pomocí kladívka, je další výzvou ke koncentraci mysli (jež přechází do stádia meditace).

„Meditace při činnosti“ je z mého pohledu snad nejpřiléhavějším popisem celého zážitku z ručního sečení. Může být naplněn radostí a mít smysl. Již dlouho považuji děláni sena spíše za „práci s láskou“ než za „běžnou domácí povinnost“ a seno za plod (2) mého požitku. Kladný přínos se dalece násobí, když se stává mlékem pro čerstvě narozená mláďata ovcí, koz a oslů (s přebytkem pro naši rodinu) a nakonec výživou půdy a krmivem pro trávu. Je to krásný základní cyklus, jenž představuje relativně malou exploataci. Jakmile je kosa vyrobena, chce to už jenom energii lidského těla, aby v rukách hospodáře vydržela v dobrém stavu po dobu třiceti a více let. Vzhledem k míře užívání, jaká je potřebná k sečení průměrné zahrady či dvora, to znamená životnost na několik generací!

V zemích, kde jsou okamžitě dostupné mechanizované alternativy, odráží používání ručních nástrojů určitou touhu po intimním kontaktu s vlastní prací. Občas se jedná o záměrný počin vycházející z ekologického svědomí. V tomto ohledu může být kosení chápáno jako akt sociálních aktivistů, protestujících proti korporativním plánům s globální ekonomikou. Vzdor tomu, že otázka našeho kolektivního jednání je složitá a vyžaduje si zdánlivě nekonečné debaty, může být občas vyjádřena jen několika prostými slovy.

Vzpomeňte si například na písničku Cata Stevense z doby před více než třiceti lety: „Vím, že jsme ušli kus cesty / měníme svět ze dne na den / ale řekni mi, kde si hrají děti?“

Odpovídám na tuto otázku s přáním, abychom mohli přepsat dějiny a začít nanovo s dnešními vědomostmi... Je jasné, že tak nemůžeme učinit, ale s odhodlaností můžeme společně přispět k sepsání jiného, přijatelnějšího příběhu – příběhu o ní, chcete-li – v němž vždy dbáme na to, kolik „si bereme“ a na to, abychom se vědomou volbou učili být spokojeni s minimem; kde jsou spolu s podstatně jinými způsoby, jak vyhovět našim potřebám, uprostřed květnatých luk zelené koberce pro dětské hrátky, které připravila elegantní činnost tiché kosa.

Takový příběh se samozřejmě již píše. Myslím, že obroda v používání ručních nástrojů bude přínosem a z mnoha důvodů nejen pro samotné ušetření energie.

Na čistě pragmatické úrovni by zacházení s kosou nemělo vyžadovat větší úsilí než tanec; v nejlepším případě dokonce méně! Většina desetiletých po malém zaškolení spolu s dobře sedícím a nabroušeným nástrojem je fyzicky schopna kosit. (Naše dcery začaly se sečením ve věku šesti sedmi let a myslím si, že nikdy „nedřely“, spíše se bavily.)

Nicméně abych vyvážil takovýto pozitivní obraz kosa, jaký zde podávám, možná bych měl dodat, že řada kos, které jsou dnes určeny k používání, netančí, jak by měly. Některé prostě nepasují svou velikostí k těm, kteří je užívají. Kosa bývá zbytečně těžká nebo špatně seřízená. A vhodné kosiště pro nejmladší – jaké jsem vždy dělal pro naše rostoucí děti – není v čase, kdy píšu tyto řádky, na trhu dostupné.

A přece se postupně probouzí zlepšování služeb kose, které renezance tohoto starého nástroje bude nadále podněcovat. Praktikování tai-či získává v západních zemích na popularitě a pohyb při sečení stylem, který razím já, je aplikovaný princip tai-či. Brousit kosu se dá naučit. V každém případě nás očekávají mnohem komplikovanější věci k naučení, než dosáhneme post-kapitalistické – anebo abychom použili výraz, který svěžím způsobem znova definoval Ivan Illich, družné (convivial, pozn. překl.) – epochy civilizace.

Na závěr bych rád vyslovil naději, že ačkoliv si přeji, aby oblíbenost kosa rostla, nechť tomu tak nebude pouze pro stále strmější ceny benzínu. Změna, kterou musíme doznat – Willis Harman ji uváděl ve spojitosti se „změnou globálního myšlení“ – nakonec nebude motivována ekonomickými kalkulacemi, ekologií či přežitím, ale spíše touhou po životě v soucítění, ať už v jediném dni či ve věčných časech.

Přeložila Věra DUDMANOVÁ

Poznámky k překladu:

1) V Kanadě se nejspíš každému vybaví píseň s otázkou o stejném vzorci: *Where have all the flowers (mowers) gone?*... „Kde ty všechny květy jsou?“

2) „plod, výsledek“, v angl. jazyce zde tak trochu slovní hříčka, neboť *aftermath* je slovo, které má dva (a oba zde hodičí se) významy: „výsledek“ či „plody“ a „otava“, jakožto tráva narostlá po prvním kosení (pozn. překl.).